

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060106

DOM
2014-12-11
Stockholm

Mål nr
M 11907-13

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2013-12-04 i mål nr M 5495-13, se bilaga

KLAGANDE

Bygg-, miljö- och hälsoskyddsnämnden i Värmdö kommun
134 81 Gustavsberg

MOTPART

Interpretation Aktiebolag, 556106-2158
Djurö Kyrkväg 37 B
139 73 Djurhamn

Ombud: Advokaterna C H och F R

SAKEN

Särskild handräckning

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 1170732

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00
		E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se		

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Bygg-, miljö- och hälsoskyddsnämnden i Värmdö kommun (nämnden) har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen upphäver mark- och miljödomstolens dom avseende domslutet punkten 1 samt fastställer kronofogdemyndighetens utslag nr 01-69791-13 den 2 september 2013 i mål nr 01-113725-13 angående särskild handräckning.

Interpretation Aktiebolag (bolaget) har bestritt ändring. För det fall Mark- och miljööverdomstolen finner skäl att ändra mark- och miljödomstolens dom har bolaget yrkat att Mark- och miljööverdomstolen avvisar nämndens ansökan om särskild handräckning eller återförvisar målet till mark- och miljödomstolen för prövning av övriga invändningar.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Parterna har utvecklat sin talan på i huvudsak samma sätt som i underinstanserna. Därutöver har de i huvudsak anfört följande.

Nämnden

Särskild handräckning är en fristående process där nämnden har haft att visa att någon strandskyddsdispens inte finns för den aktuella byggnaden. Det kravet är uppfyllt, bland annat genom vad som framgår av Mark- och miljööverdomstolens dom den 17 september 2010 i mål nr M 9920-08. Vidare är ett beslut att meddela strandskyddsdispens uttömmande i fråga om vilka åtgärder som dispensen har meddelats för. Om sökanden utför andra eller annorlunda åtgärder än det som medgivits gäller inte den meddelade dispensen. Av den ansökan om strandskyddsdispens och bygglov som lämnades in år 2002 framgår att den ursprungliga byggnaden, bastun, inte hade byggts till så som ansökan angav utan i stället hade rivits. Därefter har en annan byggnad än den dispensgivna uppförts. Svarandens påstående att en del av det gamla golvet och en vägg finns kvar förändrar inte detta. De dispenser som mark- och miljödomstolen hänvisar till upphörde att gälla när bastun revs. När bastun revs försvann förutsättningarna för att kunna bygga till den

och därmed upphörde den givna dispensen. Rättelse kan endast ske genom att den nya byggnaden rivs, vilket inte har skett.

Bolaget

För att laglig grund för handräckning ska föreligga måste i det här fallet först avgöras vilken strandskyddsdispens som redan finns för byggnaden och om den rättelse som skett står i överensstämmelse med meddelade domar och praxis. Detta kan inte ske inom ramen för en summarisk process. Kronofogdemyndighetens utslag strider också mot de senare domar som meddelats av Mark- och miljööverdomstolen i andra ärenden avseende byggnaden och det går utöver det fastställda föreläggandets lydelse.

Ursprungsbyggnaden har inte rivits i dess helhet, utan en vägg samt golv ingår i den nya byggnaden. Eftersom rättelse har utförts på så sätt att byggnaden uppfyller tidigare beviljat bygglov samt att den är återställd till ateljé så kan verkställighet inte ske.

Bolaget har genom åberopad bevisning m.m. i vart fall gjort sina invändningar sannolika, vilket med hänsyn till att det är fråga om en summarisk process innebär att överklagandet ska avslås.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Tillämpliga bestämmelser framgår av mark- och miljödomstolens dom.

Av praxis framgår att när en ansökan om särskild handräckning har bestritts, och bestridandet inte kan lämnas utan avseende, bör kraven på sökandens bevisning liksom på rättslägets klarhet vara höga (se NJA 1999 s. 474 och NJA 2008 s. 774). Frågan i målet är då om förutsättningar föreligger för särskild handräckning sedan bolaget bestritt ansökan.

En förutsättning för att nämndens ansökan ska kunna bifallas i målet är att det står klart att byggnaden saknar strandskyddsdispens i sin helhet. Mark- och miljööverdomstolen konstaterar att det saknas möjlighet att i ett mål om särskild handräckning närmare utreda om det i enlighet med bolagets invändningar finns delar av den tidigare byggnaden kvar samt omfattningen och giltigheten av tidigare strandskyddsdispenser. Detsamma gäller för bolagets uppgift om att rättelse ska ha skett och om detta påverkar

bedömningen. Bolagets invändningar är enligt domstolens bedömning inte sådana att de utan vidare kan lämnas utan avseende. Mot bakgrund av detta ska nämndens överklagande avslås.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsrådet Liselotte Rågmark (skiljaktig), tekniska rådet Cecilia Undén, hovrättsrådet Peder Munck och tf. hovrättsassessorn Agneta Staff, referent. Föredragande har varit Lina Österberg

Skiljaktig mening, se nästa sida.

Hovrättsrådet Liselotte Rågmark är skiljaktig och anför följande:

Nämnden har som grund för handräckningen gjort gällande att den byggnad som avses är en helt ny byggnad för vilken strandskyddsdispens inte finns. Bolaget har invänt att den tidigare lovligt uppförda bastun inte har rivits i sin helhet utan att vissa delar, en vägg och golv, finns kvar. Även om dessa delar skulle finnas kvar anser jag att de utgör sådana mindre delar av den aktuella byggnaden att det är fråga om att en ny byggnad har uppförts på platsen. Denna byggnad har uppförts utan strandskyddsdispens.

I övrigt instämmer jag i kronofogdemyndighetens bedömning. Till följd av detta finner jag att, med ändring av mark- och miljödomstolens dom punkten 1, kronofogdemyndighetens utslag nr 01-69791-13 ska fastställas.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2013-12-04
meddelad i
Nacka Strand

Mål nr M 5495-13

KLAGANDE

Interpretation AB, 556106-2158
Djurö Kyrkväg 37 B
139 73 Djurhamn

Ombud: Advokaten C H och Jur.kand. F R

MOTPART

Bygg- miljö- och hälsoskyddsnämnden i Värmdö kommun
134 81 Gustavsberg

ÖVERKLAGAT BESLUT

Kronofogdemyndighetens utslag nr 01-69791-13 den 2013-09-02 i mål nr
01-113725-13, se [bilaga 1](#)

SAKEN

Särskild handräckning

DOMSLUT

1. Med ändring av det överklagade beslutet (punkterna 1 och 2 i Kronofogdemyndighetens utslag nr 01-69791-13) avslår mark- och miljödomstolen Bygg- miljö- och hälsoskyddsnämnden i Värmdö kommuns ansökan om särskild handräckning mot Interpretation AB.

2. Mark- och miljödomstolen förpliktar Bygg- miljö- och hälsoskyddsnämnden i Värmdö kommun att ersätta Interpretation AB:s rättegångskostnader med 375 kr avseende processkostnader vid Kronofogdemyndigheten.

3. Mark- och miljödomstolens beslut om inhibition ska bestå till dess denna dom har vunnit laga kraft.

Dok.Id 342394

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1104 131 26 Nacka Strand	Augustendalsvägen 20	08-561 656 00 E-post: mmd.nacka@dom.se www.nackatingsratt.domstol.se	08-561 657 99	måndag – fredag 08:30-16:00 -

BAKGRUND

I en ansökan om särskild handräckning enligt 26 kap. 17 § miljöbalken yrkade Bygg-, miljö- och hälsoskyddsnämnden i Värmdö kommun (nämnden) att särskild handräckning skulle beviljas och att verkställighet skulle ske i enlighet med punkten 5 i nämndens beslutsprotokoll nr 95, 2006-03-14, genom att Kronofogdemyndigheten undanröjer det olovliga uppförda.

Genom det överklagade utslaget, såvitt nu är i fråga, förpliktade Kronofogdemyndigheten Interpretation AB (bolaget) att riva och bortforsla en byggnad på fastigheten D i Värmdö kommun.

Bolaget har överklagat beslutet.

YRKANDEN M.M.

Bolaget har yrkat att mark- och miljödomstolen ska

- undanröja det överklagade utslaget,
- undanröja skyldigheten att betala ersättning för nämndens kostnader hos Kronofogdemyndigheten,
- bevilja ersättning för bolagets kostnader hos Kronofogdemyndigheten samt
- hålla sammanträde i målet.

Till stöd för sin talan har bolaget anfört bl.a. följande. För att laglig grund för handräckning ska föreligga måste konstateras vilken strandskyddsdispens som finns avseende byggnaden och om den rättelse som skett står i överensstämmelse med meddelade domar. En sådan prövning är Kronofogdemyndigheten inte behörig att göra inom ramen för den summariska process som särskild handräckning utgör. Det är myndighetens skyldighet att klarlägga oklarheter och i detta mål har kommunen den fulla bevisbördan för samtliga sina påståenden. Kommunen har inte visat att laglig grund finns för aktuell ansökan.

Bolaget har vidtagit rättelse. Eftersom nämnden trots detta begärt särskild handräckning är frågan om rättelse har skett tvistig. En sådan prövning kan inte ske

i mål om särskild handräckning hos Kronofogdemyndigheten. Det har således saknats all möjlighet för Kronofogdemyndigheten att ta upp nämndens ansökan om särskild handräckning till prövning. Kronofogdemyndigheten har därmed gjort sig skyldig till grovt rättegångsfel genom att meddela utslag. Kronofogdemyndigheten har även gjort sig skyldig till grovt rättegångsfel på grund av att man inte korrekt har prövat nämndens behörighet vad gäller ansökan. Att ordföranden i nämnden i efterhand signerar ansökan om handräckning innebär inte att behörighet fanns vid den avgörande tidpunkten, vilket är när ansökan lämnades in.

Beträffande strandskyddsfrågan är följande klarlagt utifrån meddelade domar. Strandskyddsdispens saknas för bostadsändamål. Rättelse har skett från användning för bostadsändamål till ateljé. Det finns en gällande dispens från år 2002 avseende ateljé på platsen, vilket är ett gynnande förvaltningsbeslut som alltjämt gäller.

Det är vidare oklart om nämndens föreläggande har fastställts eller inte av Mark- och miljööverdomstolen och, om detta skett, vad som de facto menas med ”det olovligt byggda” i föreläggandet. Bolaget saknar vidare faktisk och rättslig möjlighet att efterkomma föreläggandet, särskilt eftersom detta är riktat till bolaget, men avser åtgärder som ska vidtas av fastighetsägaren C F.

Nämnden har bestritt överklagandet och anfört bl.a. följande. Att nämnden har valt alternativet särskild handräckning framför en ny stämning i mark- och miljödomstolen har, som tidigare framförts, grund i att Mark-och miljööverdomstolen i dom den 17 september 2010 i mål nr M 9920-08 har fastslagit att någon strandskyddsdispens för aktuell byggnad inte kan meddelas eftersom särskilda skäl saknas. Kronofogdemyndigheten har haft klara och tydliga underlag samt bevis att ansökan om särskild handräckning vad gäller rivning av aktuell byggnad kunnat leda till utslag. Målet handlar endast om att verkställa rivningen av en byggnad utan strandskyddsdispens.

Bolagets kostnader hos Kronofogdemyndigheten ska bekostas av bolaget, eftersom något juridiskt ombud inte varit nödvändigt vid prövningen hos Kronofogde-

myndigheten. Skrifterna som har framställts av bolagets ombud har inte haft någon betydande ny information utan är baserade på uppgifter och ställningstaganden härrörande från äldre tvister vad gäller samma fastighet och samma byggnad. Värmdö kommuns ansökan om särskild handräckning hos Kronofogdemyndigheten har lett till utslag och därefter beslut om verkställighet vilket föranleder att det är orimligt att kostnaderna ska belasta Värmdö kommun.

DOMSKÄL

Tillämpliga bestämmelser

Särskild handräckning kan enligt 4 § lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning avse åläggande för svaranden att vidta rättelse i ett flertal olika situationer. Förfarandet är summariskt och främst avsett för de klara fallen. Enligt 39 § lagen om betalningsföreläggande och handräckning ska sökanden styrka de omständigheter han åberopar till grund för sin ansökan. Sökandens framställning av omständigheterna ska dock läggas till grund för prövningen i den mån den lämnats utan invändning från svaranden och det inte är uppenbart att den är oriktig. När en ansökan bestritts åligger det alltså sökanden att visa att förutsättningarna för särskild handräckning är uppfyllda. Inom ramen för den prövning som ska göras i ett mål om särskild handräckning kan sökanden i regel inte anses ha gjort detta om svarandens invändning – även efter det att sökanden beretts tillfälle att bemöta den – framstår som en relevant invändning i sak som inte kan lämnas utan avseende (jfr NJA 2008 s. 774).

Av 26 kap. 17 § första stycket miljöbalken följer att om en tillsynsmyndighet har meddelat ett föreläggande eller ett förbud enligt 26 kap. 9–13 §§ och blir det inte åttlytt, ska Kronofogdemyndigheten efter ansökan av tillsynsmyndigheten verkställa dess beslut. Därvid får beslutet verkställas enligt utsökningsbalken. Bestämmelsen reglerar situationen när tillsynsmyndigheten har meddelat ett föreläggande och medger verkställighet i enlighet med vad som gäller i utsökningsbalken beträffande verkställighet av förvaltningsbeslut.

Av 26 kap. 17 § andra stycket miljöbalken följer att om någon har begått en gärning som avses i 29 kap. 1–4, 8, 9 eller 10 §, får Kronofogdemyndigheten efter ansökan av tillsynsmyndigheten meddela särskild handräckning för att åstadkomma rättelse. I fråga om sådan handräckning finns bestämmelser i lagen om betalningsföreläggande och handräckning. Avgörande i sådant mål överklagas hos mark- och miljödomstolen. Bestämmelsen avser fall där det inte finns något beslut meddelat av tillsynsmyndigheten utan rättelse föranleds av att någon har begått en gärning som objektivt sett är straffbar enligt 29 kap. miljöbalken (se prop. 1997/98:45 del 2 s. 277).

Det saknas ledning i rättspraxis vad gäller tillämpningen av 26 kap. 17 § andra stycket miljöbalken. Eftersom särskild handräckning utgör en offentligrättslig tvångsåtgärd som är mycket ingripande för den enskilde gör sig emellertid legalitetsprincipen i mycket hög grad gällande, varför bestämmelsen bör tolkas restriktivt.

Utgångspunkter för mark- och miljödomstolens bedömning

Bolaget har anfört att det inte framgår av Kronofogdemyndighetens utslag vilken del av 26 kap. 17 § miljöbalken utslaget är grundat på. Av utslaget framgår emellertid att Kronofogdemyndigheten har prövat nämndens ansökan mot bolaget som en ansökan om särskild handräckning enligt 26 kap. 17 § andra stycket miljöbalken och inte som en ansökan om verkställighet enligt 26 kap. 17 § första stycket. Även om nämndens ansökan i viss del varit oklar har det enligt domstolens bedömning inte funnits något hinder för Kronofogdemyndigheten att pröva ansökan som en ansökan om särskild handräckning i den delen den riktar sig mot bolaget.

Finns laga grund för den ansökta åtgärden?

Nämnden har ansökt om att bolaget ska förpliktas att riva och bortforsla en byggnad på fastigheten D.

Av utredningen i målet framgår bl.a. följande angående den aktuella byggnaden. Den är placerad inom strandskyddsområde, har en byggnadsarea om 62,5 kvm samt

är uppförd i två plan. Det fanns tidigare ett uthus om 20 kvm på platsen. Bygglov och strandskyddsdispens hade beviljats för uthuset den 8 april 1986. I detta beslut angavs vidare att endast byggnadens yta på marken fick tas i anspråk som tomt. Den 17 januari 2002 beviljade nämnden bygglov för tillbyggnad av uthuset till ateljé på totalt 42 kvm byggnadsarea. Nämnden bedömde att tillbyggnaden inte krävde strandskyddsdispens. Beslutet har vunnit laga kraft. I vart fall stora delar av det på platsen befintliga uthuset revs och nu aktuell byggnad uppfördes år 2002.

Mark- och miljööverdomstolen har i dom den 17 september 2010 i mål nr M 9920-08 konstaterat att strandskyddsdispens inte kan meddelas för den nu aktuella byggnaden. Härvid konstaterade Mark- och miljööverdomstolen att byggnadens ändamål genom sin utformning i två plan, dess sammanlagda yta och inredning kommit att ändras från det som tidigare medgivits, bastu och ateljéverksamhet till bostadsändamål.

Att medge strandskyddsdispens utgör emellertid ett gynnande förvaltningsbeslut som vinner rättskraft och kan ändras endast under vissa förutsättningar, t.ex. om det försetts med ett återkallelseförbehåll eller om den enskilde vilselett myndigheten (jfr MÖD 2012:33 och Mark- och miljööverdomstolens avgörande den 22 maj 2013 i mål nr M 49-13).

Som framgått ovan har strandskyddsdispens och bygglov meddelats den 8 april 1986 för ett uthus om totalt 20 kvm på delar av den plats som upptas av den nu aktuella byggnaden. Även det beviljade bygglovet den 17 januari 2002 får betraktas som ett gynnande beslut genom att strandskyddsdispens inte krävdes för den tillbyggnad av uthuset som beviljats genom beslutet. Dessa beslut kan därmed inte heller bortses från när det gäller nu aktuella verkställighetsåtgärder (jfr Mark- och miljööverdomstolens avgöranden den 22 maj 2013 i mål nr M 49-13 och den 15 oktober 2013 i mål nr P 8918-12).

Kronofogdemyndighetens utslag innebär en förpliktelse mot bolaget att riva hela den aktuella byggnaden. Domstolen konstaterar att det visserligen står klart att i vart fall delar av den aktuella byggnaden är olovligt uppförd, dvs. utan strandskydds-

dispens och att frågan om strandskyddsdispens har prövats i Mark- och miljööverdomstolens dom i mål nr M 9920-08. Som nämnts ovan påkallar dock den typ av tvångsåtgärd mot enskild som särskild handräckning innebär en restriktiv bedömning. Mot bakgrund av bolagets invändningar i målet och de tidigare meddelade positiva besluten om strandskyddsdispens finner domstolen att det saknas laga grund för den åtgärd nämnden ansökt om, nämligen att bolaget ska förpliktas att riva och bortforsla hela den aktuella byggnaden. Av denna anledning finns således skäl att bifalla bolagets överklagande och upphäva Kronofogdemyndighetens utslag. Vid denna utgång behövs inte något sammanträde i målet på yrkande av bolaget. Avslutningsvis finns vid denna utgång även skäl att låta mark- och miljödomstolens beslut den 17 oktober 2013 om inhibition bestå till dess denna dom har vunnit laga kraft.

Rättegångskostnader

Bolaget har yrkat ersättning för kostnader nedlagda i målet hos Kronofogdemyndigheten om 29 375 kr inklusive mervärdesskatt. Mark- och miljödomstolen finner att det finns skäl att ålägga nämnden att ersätta bolaget för sådana kostnader. Enligt 2 § förordningen (1991:1340) om ersättning för kostnader i mål om betalningsföreläggande eller handräckning hos Kronofogdemyndigheten får ersättningen endast om det finns särskilda skäl bestämmas till ett högre belopp än 375 kr. Det har dock inte framkommit några särskilda skäl att bestämma ersättningen till ett högre belopp än 375 kr. Nämnden åläggs således att ersätta bolaget med skäliga 375 kr för bolagets kostnader i målet hos Kronofogdemyndigheten.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV427)

Överklagande senast den 27 december 2013.

Erika Ekman

Kristina Börjevik Kovaniemi

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Erika Ekman, ordförande, och tingsfiskalen Kristina Börjevik Kovaniemi. Föredragande har varit beredningsjuristen Gabriella Modin.